

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.06.2012, sp. zn. 31 Cdo 2805/2011, ECLI:CZ:NS:2012:31.CDO.2805.2011.1

Číslo: 121/2012

Právní věta: Rozpory v rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu přísluší řešit velkému senátu Nejvyššího soudu; prosté převzetí názoru Ústavního soudu tříčlenným senátem Nejvyššího soudu ke sjednocení rozhodování nepostačuje. Obviněnému náleží vůči státu nárok na náhradu škody způsobené trestním stíháním, i když nepodal stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání, ledaže by tu v konkrétním případě byly dány důvody hodné zvláštního zřetele pro nepřiznání náhrady škody.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 13.06.2012

Spisová značka: 31 Cdo 2805/2011

Číslo rozhodnutí: 121

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody, Odpovědnost státu za škodu, Řízení u dovolacího soudu

Předpisy: § 20 předpisu č. 6/2002Sb.
§ 8 odst. 3 předpisu č. 82/1998Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O b v o d n í s o u d p r o P r a h u 2 r o z s u d k e m z e d n e 2 6 . 8 . 2 0 1 0 u l o ž i l v e v ý r o k u I . ž a l o v a n é p o v i n n o s t z a p l a t i t ž a l o b k y n i č á s t k u 9 0 0 0 0 K č d o p a t n á c t i d n ů o d p r á v n í m o c i r o z s u d k u . V e v ý r o k u I I . z a m í t l ž a l o b u c o d o č á s t k y 5 9 8 8 6 , 7 5 K č a v e v ý r o k u I I I . r o z h o d l o n á h r a d ě n á k l a d ů ř í z e n í .

K odvolání žalobkyně M ě s t s k ý s o u d v P r a z e r o z s u d k e m z e d n e 1 6 . 3 . 2 0 1 1 z m ě n i l v ý r o k I I . r o z s u d k u s o u d u p r v n í h o s t u p n ě t a k , ž e ž a l o v a n é u l o ž i l p o v i n n o s t z a p l a t i t ž a l o b k y n i č á s t k u 5 9 8 8 6 , 7 5 K č d o t ř í d n ů o d p r á v n í m o c i r o z s u d k u . Z m ě n i l t ě ž v ý r o k o n á h r a d ě n á k l a d ů ř í z e n í p ř e d s o u d e m p r v n í h o s t u p n ě a r o z h o d l o n á h r a d ě n á k l a d ů ř í z e n í o d v o l a c í h o .

Žalobkyně v řízení tvrdí, že v důsledku držení její osoby ve vazbě od 1. 10. 2004 do 3. 12. 2004 jí ušel výdělek ve výši 45 000 Kč měsíčně (tedy celkem 90 000 Kč) a že byla nucena vynaložit náklady na právní zastoupení v trestním řízení ve výši 59 886,75 Kč. Trestní řízení přitom skončilo rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 29. 11. 2006 tak, že byla podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěna obžaloby pro skutek, jímž měla spáchat pomoc k pokusu trestného činu podvodu.

Soudy vyšly z nesporných tvrzení účastníků řízení, že proti žalobkyni bylo zahájeno trestní stíhání

pro výše uvedený skutek a následně byla žalobkyně obžaloby podané u Krajského soudu v Ostravě zproštěna. Ve vazbě byla žalobkyně držena od 1. 10. 2004 do 3. 12. 2004. Proti rozhodnutí o zahájení trestního stíhání žalobkyně nepodala stížnost. Bylo též prokázáno, že žalobkyně v době vzetí do vazby pobírala mzdu od společnosti M. C., a. s., a to na základě pracovní smlouvy ze dne 28. 9. 2004, ve výši 45 000 Kč měsíčně.

Soud prvního stupně vyhověl žalobě v části, v níž se žalobkyně domáhala náhrady škody spočívající v ušlém výdělku v plném rozsahu, a to s odkazem na § 26 zákona č. 82/1998 Sb. a § 442 a násl. obč. zák.

Ve vztahu k nárokované náhradě nákladů na obhajobu v trestním řízení (ve výši 59 886,75 Kč) soud prvního stupně uvedl, že žalobkyně sice má zásadně právo na náhradu škody způsobené rozhodnutím, které bylo posléze zrušeno, avšak že „nesplnila podmínku podání stížnosti proti sdělení obvinění“. Proto žalobu v této části zamítl.

Žalobkyně proti výroku II. rozsudku soudu prvního stupně podala odvolání. Odvolací soud v tomto rozsahu posoudil rozsudek soudu ve věci samé a dospěl k závěru, že odvolání bylo podáno důvodně.

Odvolací soud považoval za nesporné, že v trestním řízení náklady skutečně žalobkyni vznikly a že se jednalo o obhajobu nutnou. Odvolací soud souhlasil se žalobkyní, že povinnost podat stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání jí zákon neukládá a v žádném případě není tento postup „vyminován v § 9 zákona č. 82/1998 Sb., ani v § 31 téhož zákona“.

Proti tomuto rozsudku podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost dovozuje z § 237 odst. 1 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů. Žalovaná uvedla, že „dovolání směřuje proti výroku citovaného rozsudku v plném rozsahu“ a že „nesouhlasí s rozhodnutím odvolacího soudu ve věci samé ani o nákladech řízení“. Nesouhlasí rovněž s odůvodněním napadeného rozsudku. Naproti tomu zcela souhlasí s rozsudkem soudu prvního stupně, a to včetně jeho odůvodnění. Dle současné judikatury se nárok na náhradu škody způsobené zahájením trestního stíhání posuzuje podle § 5 písm. a) a § 7 a § 8 zákona č. 82/1998 Sb. jako nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím. Náklady vynaložené na obhajobu jsou obecně považovány za škodu způsobenou usnesením o zahájení trestního stíhání, a nikoliv rozhodnutím o vazbě, která chybně dovedl odvolací soud. Žalovaná pak odkázala na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2009, sp. zn. [31 Cdo 3489/2007](#), a na v něm obsažený závěr, že nejsou-li dány důvody zvláštního zřetele hodné, obviněnému, který byl v trestní věci zproštěn obžaloby, náleží nárok na náhradu škody jen tehdy, podal-li proti usnesení o zahájení trestního stíhání stížnost. Žalovaná navrhla, aby „dovolací soud rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16. 3. 2011 změnil tak, že rozsudek soudu prvního stupně se potvrzuje“.

Žalobkyně ve svém vyjádření k dovolání nadále tvrdí, že stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání nepodala, avšak že podání takové stížnosti je výsadním právem obviněného a je ovlivněno taktikou vedení obhajoby. V dané věci mohl takový krok ztížit její důkazní situaci. V kontextu daného případu by podání stížnosti bylo jen formálním úkonem. Žalobkyně též poukázala na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2008, sp. zn. [28 Cdo 1548/2006](#). Navrhla, aby dovolací soud dovolání odmítl jako bezdůvodné.

N e j v y š š í s o u d dovolání zčásti zamítl, ve zbývajícím rozsahu dovolání odmítl.

Z odůvodnění:

Tříčlenný senát 30, kterému byla věc přidělena k projednání, dospěl k závěru, že věc je třeba předložit k projednání a rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia

Nejvyššího soudu podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 6/2002 Sb.).

Senát 30 vzal v úvahu, že předchozí nejednotná judikatura Nejvyššího soudu týkající se otázky, zda podání stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání je nezbytnou podmínkou pro úspěšné uplatnění nároku na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím podle zákona č. 82/1998 Sb., byla sjednocena rozsudkem velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 26. 8. 2009, sp. zn. [31 Cdo 3489/2007](#), uveřejněným pod č. 31/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, na který poukazuje dovolatelka (všechna zde citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná též na jeho internetových stránkách, www.nsoud.cz).

V tomto rozsudku dospěl Nejvyšší soud k závěru, že „nejde-li o případ zvláštního zřetele hodný, soud přízná obviněnému, který byl v trestním řízení zproštěn obžaloby nebo proti němuž bylo trestní stíhání zastaveno, náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím podle zákona č. 82/1998 Sb. jen tehdy, podal-li proti usnesení o zahájení trestního stíhání stížnost.“

Uvedený rozsudek však byl zrušen nálezem pléna Ústavního soudu ze dne 6. 12. 2011, sp. zn. [Pl. ÚS 35/09](#). V něm Ústavní soud dospěl k závěru opačnému, totiž že „obviněnému náleží nárok na náhradu škody, i když nepodal stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání, ledaže by tu [opět] (v konkrétním případě) byly dány důvody hodné zvláštního zřetele pro nepřiznání náhrady škody.“ Tento právní názor byl potvrzen a dále rozveden např. též v nálezu Ústavního soudu ze dne 3. 4. 2012, sp. zn. [IV. ÚS 28/12](#) (oba nálezy jsou dostupné na internetových stránkách Ústavního soudu, <http://nalus.usoud.cz>).

V následném rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. [28 Cdo 2239/2010](#), týkajícím se téže právní otázky, Nejvyšší soud převzal sice názor vyjádřený Ústavním soudem v právě citovaném nálezu, avšak senát 30 má za to, že je třeba v této procesní situaci respektovat závěry obsažené v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2010, sp. zn. [31 Cdo 4291/2009](#), uveřejněném pod č. 96/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dle nichž „rozpor v judikatuře Nejvyššího soudu je odstraněn v rovině rozhodovací činnosti tohoto soudu jen postupem dle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nebyl-li již odlišný právní názor vysloven ve stanovisku Nejvyššího soudu, zaujatém podle § 14 odst. 3 uvedeného zákona, anebo nebyl-li již odlišný právní názor vysloven právě velkým senátem.“ Proto postupoval, jak uvedeno shora.

Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb.

Velký senát vychází z toho, že v důsledku zrušujícího nálezu Ústavního soudu bylo odstraněno sjednocující rozhodnutí Nejvyššího soudu, jenž je ve smyslu čl. 92 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen Ústavy), vrcholným soudním orgánem ve věcech patřících do pravomoci soudů s výjimkou záležitostí, o nichž rozhoduje Ústavní soud nebo Nejvyšší správní soud, a jenž dle § 14 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb. rozhodováním o mimořádných opravných prostředcích zajišťuje jednotu a zákonnost rozhodování. V takovém případě je na místě rozpor v judikatuře uvedený ve zrušeném rozhodnutí Nejvyššího soudu odstranit leda postupem podle § 20 odst. 1 posledně uvedeného zákona, a to i tehdy, je-li důvodem pro případnou odlišnost názoru závazný názor Ústavního soudu. Jinými slovy řečeno přísluší rozpory v rozhodování soudu Nejvyššího řešit zákonem stanoveným způsobem velkému senátu Nejvyššího soudu a prosté převzetí názoru Ústavního soudu procesním senátem Nejvyššího soudu do jeho rozhodnutí ke sjednocení rozhodování nepostačuje.

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb.,

občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 7. 2009 (viz čl. II., bod 12 zákona č. 7/2009 Sb.).

Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval přípustností dovolání.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

V daném případě je dovolání přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť směřuje proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé.

Dovolání žalované směřovalo jen proti té části výroku odvolacího soudu, v níž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, a dále proti výrokům o náhradě nákladů řízení.

Odvolací soud dospěl k závěru, že povinnost podat stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání zákon žalobkyni neukládá a v žádném případě není tento postup vymíňován v § 9 zákona č. 82/1998 Sb., ani v § 31 téhož zákona.

Důvodnost nároku uplatněného žalobkyní bylo třeba ve smyslu řešené právní otázky posoudit podle § 8 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb., ve znění účinném před novelou provedenou zákonem č. 160/2006 Sb., tedy ve znění účinném v době trestního stíhání žalobkyně: „Nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím lze přiznat pouze tehdy, pokud poškozený využil možnosti podat proti nezákonnému rozhodnutí odvolání, rozklad, námítky, odpor, stížnost nebo opravný prostředek podle zvláštního předpisu (dále jen „řádny opravný prostředek“), nejde-li o případy zvláštního zřetele hodné.“ § 31 odst. 1 téhož zákona rovněž ve znění před novelou provedenou zákonem č. 160/2006 Sb. stanoví: „Náhrada škody zahrnuje náhradu nákladů řízení, které poškozenému vznikly v řízení, v němž bylo vydáno nezákonné rozhodnutí nebo rozhodnutí o vazbě, trestu nebo ochranném opatření, a v řízení, v němž bylo vydáno zrušující nebo zprošťující rozhodnutí, rozhodnutí, jímž bylo trestní řízení zastaveno, nebo rozhodnutí, jímž byla věc postoupena jinému orgánu.“

Náklady vynaložené žalobkyní na obhajobu v trestním řízení se nepovažují za náklady vynaložené v důsledku uvalení vazby (jak zřejmě dovodil odvolací soud), ale v důsledku zahájení trestního řízení, které nebylo skončeno pravomocným odsuzujícím rozsudkem. Za nezákonné rozhodnutí je tu pak považováno rozhodnutí o zahájení trestního stíhání.

Ústavní soud v řešené právní otázce nepřijal výkladový názor dříve vyslovený Nejvyšším soudem (viz výše). Nejvyšší soud je názorem vysloveným v nálezů pléna Ústavního soudu, sp. zn. [Pl. ÚS 35/09](#), ve smyslu čl. 89 odst. 2 Ústavy vázán.

Nejvyšší soud proto i s ohledem na svou sjednocující roli v oblasti rozhodovací činnosti obecných soudů (§ 14 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb.) dospívá v tomto rozhodnutí k závěru, že obviněnému náleží nárok na náhradu škody, i když nepodal stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání, ledaže by tu v konkrétním případě byly dány důvody hodné zvláštního zřetele pro nepřiznání náhrady škody.

Jestliže odvolací soud založil své rozhodnutí na argumentaci, která je souladná s uvedeným názorem, a jestliže dovolatelka brojí právě jen proti ní, přičemž ze žádných dosud zjištěných okolností daného případu nevyplývá, že by byly dány okolnosti zvláštního zřetele hodné pro nepřiznání náhrady škody, je třeba považovat rozsudek odvolacího soudu za správný.

Proto dovolací soud postupoval podle § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. a dovolání žalované v části, v níž směřovalo proti měnícímu výroku odvolacího soudu ve věci samé, zamítl.

Dovolatelka však napadla i ty části výroku rozsudku soudu odvolacího, v nichž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení mezi účastníky, a to jak za řízení před soudem prvního stupně, tak i řízení odvolacího.

V této části není dovolání přípustné. Rozhodnutí o nákladech řízení má vždy povahu usnesení, a to i v případě, že je začleněno do rozsudku, a stává se tak formálně jeho součástí (§ 167 odst. 1 o. s. ř.). Proto je třeba přípustnost dovolání proti němu zvažovat z hlediska úpravy přípustnosti dovolání proti usnesení. Ta je obsažena v ustanoveních § 237 až § 239 o. s. ř. Přípustnost podle § 237 o. s. ř. dána být nemůže, neboť usnesení o nákladech řízení není rozhodnutím ve věci samé (srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2002, sp. zn. [29 Odo 874/2001](#), uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 4/2003, dostupné též na internetových stránkách Nejvyššího soudu, www.nsoud.cz). Přípustnost dovolání proti nákladovým výrokům pak není založena ani ustanoveními § 238, § 238a a § 239 o. s. ř., jelikož tyto výroky nelze podřadit žádnému z tam taxativně vyjmenovaných případů. Dovolací soud proto v této části dovolání podle § 243b odst. 5 a § 218 písm. c) o. s. ř. odmítl.

Odlišné stanovisko JUDr. Ivy Brožové:

Nesouhlasím s právním názorem zaujatým v komentované věci senátem č. 30 a velkým senátem, podle něhož je pravomoc velkého senátu podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb. dána i v případě, mění-li se právní názor Nejvyššího soudu v důsledku nálezu Ústavního soudu, v němž byl zaujat právní názor odlišný od původního názoru Nejvyššího soudu. Ztotožňuji se s právním názorem, který při výkladu formulačně totožného ustanovení § 17 s. ř. s. zaujal rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v usnesení ze dne 11. 1. 2006, č. j. 2 Afs 66/2004-53, uveřejněném pod č. 1833/2009 Sb. NSS. V uvedeném rozhodnutí se mj. uvádí:

„Při výkladu citovaného ustanovení není možno se mechanicky omezovat na doslovnou dikci této normy, nýbrž je třeba je vnímat z komplexního a funkčního hlediska. Takto nazíráno vychází smysl a funkce rozšířeného senátu podle citovaného zákonného ustanovení z předpokladu, že příslušný „běžný“ senát vlastním intelektuálním procesem dospěje k přesvědčení, že dříve v rozhodnutí vyjádřený právní názor není správný a že je proto případné se od něj odchýlit. Ratio legis tohoto mechanismu je založeno na myšlence, že judikatura Nejvyššího správního soudu musí být jednotná a předvídatelná, což prakticky znamená, že ve skutkově a právně obdobných případech má soud dospívat ke stejným právním závěrům. [...] Aktivováním rozšířeného senátu je proto nastolena situace, kdy bude ke konkrétní předložené právní otázce zformulován právní názor, respektovaný pro futuro všemi senáty rozhodujícími obdobné případy. [...]

V projednávané věci se nicméně jedná o kvalitativně zcela odlišnou situaci. [...] Zatímco totiž přijetí rozhodnutí rozšířeného senátu zrcadlí vnitřní přesvědčení Nejvyššího správního soudu o správnosti určitého právního náhledu, neznamená respektování právního názoru Ústavního soudu v další rozhodovací činnosti Nejvyššího správního soudu nic méně a nic více než akceptaci jeho ústavního vymezení, což v konkrétním případě vůbec nemusí znamenat též názorovou shodu těchto soudů ve vztahu ke sporné právní otázce.

Pokud by [Nejvyšší správní] soud připustil opačný výklad, tzn. aktivaci rozšířeného senátu v případě existence ustálené judikatury Ústavního soudu doporučující judikatuře Nejvyššího správního soudu, mohlo by to ve svých důsledcích znamenat dva výsledky. Buď by se rozšířený senát cítil být vázán právními závěry Ústavního soudu, respektujíc jeho ústavní vymezení; anebo by setrval na právních závěrech Nejvyššího správního soudu. První řešení by znamenalo, že funkce rozšířeného senátu by byla ponížena z pozice významného sjednocovatele judikatury na pouhého formálního hlasatele názorů Ústavního soudu, což by s sebou nutně přinášelo i faktickou svázanost jeho členů při

formování výsledných právních závěrů. Druhé řešení by oproti tomu sice neznamenalo snížení funkce rozšířeného senátu, nicméně představovalo by zásadní ohrožení funkčnosti soudního systému. [...]

Nejvyšší správní soud nicméně ve svých úvahách vycházel ze skutečnosti, že celý vnitrostátní právní řád je založen na principu vnitřního souladu a hierarchického uspořádání. Tato základní maxima musí být nazírána jako dominující hledisko při výkladu jeho jednotlivých součástí. Je proto chybný takový náhled na právní řád, který jeho jednotlivé vrstvy vnímá relativně izolovaně, a to z hlediska materiálního i formálního. V tomto kontextu se jeví velmi významným čl. 95 Ústavy, který lze – mimo jiné – vnímat též jako potvrzení zmíněné hierarchie právního řádu a jako prostředek komunikace mezi Ústavním soudem na straně jedné a mezi soudy obecnými na straně druhé. Především z něj lze dovodit, že obecné soudy (mezi něž v tomto smyslu a se značným zjednodušením patří i Nejvyšší správní soud) jsou při svém rozhodování vázány nejen zákonem, nýbrž také ústavním pořádkem (arg. a minori ad maius). Právě v tomto kontextu vystupuje do popředí funkce Ústavního soudu, kterou je podle čl. 83 Ústavy ČR ochrana ústavnosti. Ústavní soud je tedy hlavní interpretátor ústavního pořádku a právě v tomto smyslu musí být jeho rozhodnutí závazná.[...]

Jakkoliv tedy se Česká republika nenachází v tradičním prostředí precedentálního práva, jsou obecné soudy povinny judikaturu Ústavního soudu respektovat a v tomto smyslu je pro ně závazná. K odchylce od ní by mohly přistoupit pouze ve výjimečných případech, a to např. tehdy, pokud by došlo ke změně právní úpravy; tato judikatura by byla vnitřně nesourodá a nepředstavovala by proto tzv. ustálenou (konstantní) judikaturu; nevypořádávala by se dostatečně se všemi možnými a uplatněnými zásadními argumentačními pozicemi a zároveň by bylo z obsahu takového rozhodnutí a z konkrétních okolností věci patrné, že k tomuto nevypořádání nedošlo záměrně, nýbrž v důsledku opomenutí anebo by došlo k zásadní změně společenských či ekonomických poměrů, což by obecný soud ve svém rozhodnutí přesvědčivě odůvodnil. Setrvalou a vnitřně nerozpornou judikaturu Ústavního soudu proto nelze vnímat jako naroveň postavenou právním předpisům (zákonům), nýbrž jako závazná interpretační vodítka při rozhodování ve skutkově a právně obdobných věcech, od nichž je sice možný odklon, to však pouze ve výjimečných a racionálně odůvodněných případech, jejichž demonstrativní nástin byl proveden výše.“

Zastávám proto názor, že tříčlenný senát č. 30, jemuž komentované rozhodnutí původně příslušelo, jestliže nenavrhoval odchýlení se od právního názoru vyjádřeného v plenárním nálezu Ústavního soudu, neměl věc velkému senátu vůbec předkládat. Pokud tak přesto učinil, měl mu velký senát věc přikázat k projednání a rozhodnutí (srov. stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. [Plsn 1/2011](#), uveřejněné pod č. 1/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Odlišné stanovisko JUDr. Petra Vojtka:

I při vědomí toho, že Nejvyšší soud byl v této věci vázán právním názorem obsaženým v nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. [Pl. ÚS 35/09](#), a že prakticky nelze postupovat jinak, než zařadit rozhodnutí do Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dovoluji si vyslovit nesouhlas s přijetím rozhodnutí, neboť přes právní argumentaci nálezu zastávám nadále opačný právní názor ve věci samé.

Ztotožňuji se především s rozsudkem velkého senátu Nejvyššího soudu sp. zn. [31 Cdo 3489/2007](#) (Rc 31/2010), podle nějž nejde-li o případ zvláštního zřetele hodný, soud přízná obviněnému, který byl v trestním řízení zproštěn obžaloby nebo proti němuž bylo trestní stíhání zastaveno, náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím jen tehdy, podal-li proti usnesení o zahájení trestního stíhání stížnost. Tento věcně správný závěr vychází z dikce zákona a z toho, že i když podání stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání je právem (a nikoliv povinností) obviněného, s jehož nevyužitím trestní řád nespojuje žádné pro obviněného negativní důsledky, ustanovení § 8 odst. 3 zákona č.

82/1998 Sb. právní důsledky výslovně formuluje, a že přitom není v rozporu s právním řádem demokratické společnosti, aby se z téhož jednání odvíjely rozdílné právní důsledky, resp. aby různé předpisy stanovily odlišné podmínky pro samostatné nároky z toho plynoucí. Vedle toho jestliže podmínky tohoto ustanovení dopadají na nároky na náhradu škody způsobené jakýmkoliv nezákonným rozhodnutím, musí být aplikovány i u nároků dovozovaných analogickým výkladem; v opačném případě by totiž postavení poškozeného, jemuž se nárok zakládá analogií, bylo významně výhodnější než postavení osoby s nárokem plynoucím přímo ze zákona. Specifické situace, kdy obviněného k nepodání stížnosti vedly důvody spočívající v procesní taktice, v přesvědčení o neúspěchu stížnosti, zpravidla též ve spojení s radou obhájce, by pak měly být posuzovány z hlediska případů zvláštního zřetele hodných, pro které by se splnění této podmínky nevyžadovalo. Připouštím, že přístup dovolacího soudu byl v tomto směru příliš restriktivní (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. [25 Cdo 1950/2007](#), Soubor C 7832, a sp. zn. [25 Cdo 1115/2007](#), Soubor C 7830, či usnesení ze dne 15. 2. 2011, sp. zn. [28 Cdo 63/2009](#), Soubor C 9438), ani to však není důvodem pro zcela opačný přístup založený na výkladu *contra legem*.

Ústavní soud v nálezu pléna ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. [Pl. ÚS 35/09](#), vyložil, že „judikatura Ústavního soudu (včetně nyní přijatého nálezu) totéž zákonné ustanovení za pomoci výkladu nejen gramatického interpretuje opačně, totiž že obviněnému náleží nárok na náhradu škody, i když nepodal stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání, ledaže by tu opět (v konkrétním případě) byly dány důvody hodné zvláštního zřetele pro nepřiznání náhrady škody. Tato interpretace vychází z neopominutelného a úzkého propojení přezkoumávané normy jednoduchého práva s čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím orgánu státní moci jakožto ústavně zaručené základní právo je pro svůj ústavní charakter omezitelné jen výkladem jednoduchého práva ctícím princip proporcionality; opačný výklad byl by ústavně nekonformní.“ Znovu upozorňuji, že ustanovení § 8 odst. 3 část věty před středníkem zákona č. 82/1998 Sb. zní: „Nejde-li o případy zvláštního zřetele hodné, lze nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím přiznat pouze tehdy, pokud poškozený využil v zákonem stanovených lhůtách všech procesních prostředků, které zákon poškozenému k ochraně jeho práva poskytuje.“ Zákonná konstrukce je tedy přesně opačná a nemůže být převracena pouhou frází, že jde o „normu jednoduchého práva“, ani poukazem na nijak dále nezdůvodněný „princip proporcionality“. Jsem přesvědčen, že ani principy materiálního právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy) neumožňují takto nakládat s jednoznačně formulovaným zákonným ustanovením, které má ostatně svůj ústavní základ v čl. 36 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

Kromě toho musí nutně vyvstat otázka, zda se takto poskytnutá výhoda nevyužití opravného prostředku vztahuje právě a pouze na osoby, jejichž trestní stíhání neskončilo pravomocným odsouzením, či zda má být v důsledku citovaného nálezu ustanovení § 8 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. nadále vykládáno *contra legem* i v případech klasických nezákonných rozhodnutí. V takovém případě by však prakticky pozbylo významu, a to jak proti logice věci (každý účastník se má primárně bránit nepříznivému rozhodnutí v řízení, v němž je vydáno, a teprve poté nastupuje případná odpovědnost státu za škodu), tak proti výslovnému úmyslu zákonodárce, který podmínku využití opravných prostředků nejprve jednoznačně stanovil a dokonce ji novelou č. 160/2006 Sb. zpřísnil. I z toho je vidět, že v konkrétní věci byl možná nálezu Ústavního soudu individuálně spravedlivý, avšak v obecné rovině je nekonceptní, přehlíží souvislosti a neměl by být zobecňován.

Přístup formulovaný nálezem Ústavního soudu a převzatý beze zbytku do předkládaného rozhodnutí zároveň uzavírá nejlepší a právně nejčistší řešení, totiž možnost vycházet ze zákonné dikce (jak činil dosud důsledně Nejvyšší soud), tj. mít podání opravného prostředku za pravidlo a velmi diferencovaně rozlišovat důvody, proč obviněný stížnost nepodal, a zvažovat je v širším rozsahu jako případy zvláštního zřetele hodné, pro něž se podmínka podání opravného prostředku nevyžaduje. Tak ostatně postupoval v počátcích vývoje této otázky i sám Ústavní soud (srov. zejména nálezu ze

dne 28. 4. 2009, sp. zn. [IV. ÚS 618/08](#)).